24. FİNANS SEMPOZYUMU

20 - 23 EKİM 2021
SAKARYA

Sempozyum Bildiri Kitabı

UTRADER
ULUSLARARASI TİCARET AĞI DERNEĞİ

SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ

FİNANS DERNEĞİ 1998

Finans Bilim Platformu

24. FİNANS SEMPOZYUMU BİLDİRİ KİTABI

24. Finans Sempozyumu Bildiri Kitabı

24th Finance Symposium Proceeding Book

Editörler:

Prof. Dr. Hakan TUNAHAN (Sempozyum Başkanı)

Doç. Dr. Sinan ESEN (Sempozyum Başkanı)

Editör Yardımcıları:

Arş. Gör. Çağdaş ATEŞ

Arş. Gör. Volkan KARACA

Arş. Gör. Büşra GARİP

E-ISBN: 978-605-74118-2-2

Aralık, 2021

Yayıncı: Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi

Serdivan / SAKARYA

E-posta: bilgi@subu.edu.tr

E-Posta: sakaryauygulamalibilimler@hs01.kep.tr (Kep Adresi)

Telefon: +90 (264) 616 00 54

Faks: +90 (264) 616 00 14

24. Finans Sempozyumu Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Hakan TUNAHAN (Sempozyum Başkanı)

Doç. Dr. Sinan ESEN (Sempozyum Başkanı)

Arş. Gör. Çağdaş ATEŞ

Arş. Gör. Volkan KARACA

Arş. Gör. Büşra GARİP

24. Finans Sempozyumu Bilim Kurulu

Prof. Dr. Metin Kamil ERCAN

Prof. Dr. Ahmet AKSOY

Prof. Dr. Adem ÇABUK

Prof. Dr. Ali CEYLAN

Prof. Dr. Berna TANER

Prof. Dr. Güler ARAS

Prof. Dr. Gültekin RODOPLU

Prof. Dr. Hülya TALU

Prof. Dr. Mehmet Şükrü TEKBAŞ

Prof. Dr. Turhan KORKMAZ

Prof. Dr. M. Başaran ÖZTÜRK

Doç. Dr. E. Savaş BAŞCI

24. Finans Sempozyumu Düzenleyicileri

Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi

Sakarya Üniversitesi

Uluslararası Ticaret Ağı Derneği

Finans Derneği

Finans Bilim Platformu

Destekçilerimiz

24. Finans Sempozyumu'na yapmış oldukları katkılarından ötürü; Borsa İstanbul A.Ş., Türkiye İş Bankası A.Ş., GCM Yatırım Menkul Değerler A.Ş. ve İnfo Yatırım A.Ş.'ye teşekkürlerimizi sunarız.

Değerli bilim insanları;

Dünyada eşi görülmemiş bir şaşkınlık, hayatın her yönünde ani bir duruş ve dönüşüm yaşatan Covid-19 salgınının gölgesinin hala üzerimizde olduğu şu günlerde; en çok özlediğimiz ve sabırsızlıkla beklediğimiz, sağlık riski olmadan bir araya gelmek ve kaynaşmak oluyor.

1995 yılından günümüze finans alanında çalışan en kıdemli akademisyenlerden, henüz ilk bildirilerini yazan genç finansçılara kadar geniş bir topluluğu bir araya getiren Finans Sempozyumu'nu 2020 yılında pandemi nedeniyle gerçekleştiremedik. Türkiye'nin en köklü ve nitelikli akademik organizasyonlarından biri olan sempozyumumuzu, yıllardır bu organizasyonun kültürü haline gelen bir arada olma ve ağ oluşturma imkanlarının olmaması nedeniyle çevrimiçi yapmayı tercih etmedik.

Post-Pandemi dünyasının belirsizliği yeni ve güçlü bir değişken olarak hayatın doğal akışına eklemleniyor. Ayrıca Post Küreselleşme dönemine girdiğimiz dünyada; insanoğlu bir yandan yapay zekaya dayalı büyük veri ve bilgi oluştururken, diğer yandan tezat biçimde, sorunları daha karmaşık hale geliyor, öngörülemezlik artıyor ve sürdürülebilirlik ajandanın en üstünde yerini alıyor.

Bu "yeni normal paradigmada" finansal akımlara ve enstrümanlara dayalı küreselleşme ve büyüme sorgulanırken, hızla artan parasal genişlemenin ve özellikle kobileri savunmasız bırakan salgının yıkıcı etkilerinin yıllarca devam etmesi bekleniyor. Bununla birlikte hala özellikle gelişmiş ülkelerin en zeki ve yetenekli gençleri finans sektörüne girmeye devam ediyor.

1200'lü yıllarda poliçenin kullanılması ile başlayan, 1950'li yıllarda bugünkü anlamında bilim haline dönüşen ve 2000'li yıllarda kripto paraya kadar evrilen bir hikayede artık saha, finans mühendislerinden, finans veri bilimcilerine geçmiş gözüküyor. İşte bu ortamda 24. Finans Sempozyumu'nu 20-23 Ekim 2021 tarihleri arasında Sakarya Radisson Blu Hotel'de gerçekleştirdik. Pandemi koşullarında olmamıza rağmen otuzyedi şehir ve elliyedi farklı üniversiteden yüzotuzüç akademisyenin katılım sağladığı ve ellialtı bildirinin sunulduğu sempozyumda geçmiş yıllardan farklı olarak bir de doktora kolokyumu yapıldı. Sempozyumun son akşamında en iyi bildiri ödülleri sahiplerine verildi. Bizler de en iyi bildiri ödülü alan akademisyenlerimizi kutluyoruz. Ayrıca aynı akşam 2019 yılında Marmara Üniversitesi'nden devraldığımız bayrağı Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesine devrettik.

Sakaryamıza özgü bir atasözü "Misafirin sevileni ekmeğin yapıldığı gün gelir" der. Ekmeğimizin yapıldığı 24. Finans Sempozyumu'nda finans alanında çalışma yapan akademisyenlerle birlikte olmaktan ve onlara ev sahipliği yapmaktan onur duyduk. Bu vesile ile katılım sağlayan, mazereti sebebi ile katılamayıp iyi dileklerini ileten tüm akademisyenlere teşekkür eder önümüzdeki yıllarda yapılacak sempozyumlarda tekrar bir arada olmayı gönülden dileriz.

Prof. Dr. Hakan Tunahan
Sempozyum Başkanı

Doç. Dr. Sinan Esen
Sempozyum Başkanı

Değerli Meslektaşlarım,

Finans alanındaki tüm öğretim üye ve elemanlarının oluşturduğu bir sivil toplum kuruluşu olan Finans Bilim Platformu, her yıl Ekim ayında genellikle de ikinci yarısında, bir üniversite ile ve bu üniversitenin ev sahipliğinde Finans Sempozyumu düzenlemektedir. Türkiye'de bu sempozyum finans alanındaki akademik camiada, akademik çalışmaların sunulduğu öncelikli bir etkinlik olarak kabul görmektedir.

Her yıl aralıksız olarak düzenlenmekte olan bu sempozyumu 2020 yılında maalesef pandemi yüzünden gerçekleştiremedik. Dolayısıyla bundan böyle söylemlerimizde 2020 yılı hariç her yıl diyeceğiz. 23. Finans Sempozyumu'nu 2019 Ekim ayında Marmara Üniversitesi'nin ev sahipliğinde Antalya'da gerçekleştirdikten sonra 24. FİNANS SEMPOZYUMU'nu 20-23 Ekim 2021 tarihleri arasında Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi ve Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi'nin ev sahipliğinde gerçekleştirmek üzere SAKARYA'da Radisson Blu Hotel'de bir araya gelmiş bulunmaktayız.

Yoğun emek, maddi imkan ve belki de hepsinden önce büyük özveri gerektiren bu tür organizasyonlar sadece düzenlendiği yıl değil, sonra ki yıllarda da hafızlarımızda kalıcı hale gelmekte, bilimsel birikim ve anılarımız zenginleşmekte, bir sonraki sempozyum sabırsızlıkla beklenir olmaktadır.

Pandemi ortamında ve bunun beraberinde getirdiği zorlu şartlar altında Sakarya'da gerçekleştirilmekte olan bu sempozyumun haklı gururunu başta üniversite yönetimi, düzenleme kurulu olmak üzere, emeği geçen, katkı veren, katılımıyla destek veren herkes fazlasıyla yaşayacak ve yaşatacaktır.

1995 yılında İstanbul Bayramoğlu'ndaki ilk toplantıyla başlayan, bu yıl Sakarya'da gerçekleştirilmekte olduğumuz sempozyumun 25.'si 2022 yılında Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nin ev sahipliğinde, 26.'sı da 2023 yılında Malatya Turgut Özal Üniversitesi'nin ev sahipliğinde gerçekleştirilecektir.

Finans Sempozyumu düzenlemenin yanında, Finans Bilim Platformu'nun bir diğer etkinliği de, öğretim üye ve elemanları ile aileler arasındaki tanışıklığı artırmak amacıyla genellikle her yıl, Mayıs -Haziran aylarında gerçekleştirdiği, Bahar Toplantısı olmaktadır. Bu toplantılarımızın sonuncusunu, 2019 yılı Bahar Toplantısını, 2019 yılı Nisan ayında Mardin'de gerçekleştirmiş bulunmaktayız. Maalesef pandemi dolayısıyla Afyon Sandıklı olarak planladığımız Bahar Toplantımızı 2020 ve 2021 yıllarında gerçekleştiremedik.

Gelecek yıl Burdur'da yapılacak 25. Finans Sempozyumu'nda yeniden birlikte olmak arzusuyla, Sakarya'daki bu sempozyumun başarılı olmasını, iş hayatına, bilim ve akademik çalışmalara katkı sağlamasını dilerim.

Saygı ve sevgilerimle,

Prof. Dr. Metin Kamil Ercan (Finans Bilim Platformu Başkanı)

24. FİNANS SEMPOZYUMU PROGRAMI
20-23 EKİM 2021
RADISSON BLU HOTEL SAKARYA

20 Ekim 2021 Çarşamba		
Otele Giriş ve Sempozyum Kayıt (14:00-18:30)		
Akşam Yemeği (18:30-20:30)		
21 Ekim 2021 Perşembe		
Sempozyum Kayıt (09:00-09:30)		
Protokol ve Açılış Konuşmaları (09:30-10:30)		
Kahve Arası (10:30-11:00)		
Davetli Konuşmacılar (11:00-12:30) - (Online Etkinlik) Nihal KANAY - Energy Pro Senior Partner – Shell Alumni: Finans Baş Sorumlusunun Perspektifinden Belirsiz Zamanlarda Çeviklik: Değişimi Yönetmek Fatma MELEK - Akbank Baş Ekonomist: Ani Duruştan Hızlı Büyümeye Türkiye ve Dünya Ekonomisi		
Öğle Yemeği (12:30-14:00)		
I. Oturum (14:00-15:15)		
Karya Salonu	*Hitit Salonu*	*Troya Salonu*
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Metin Kamil ERCAN	**Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mehmet Şükrü TEKBAŞ**	**Oturum Başkanı: Prof. Dr. Güler ARAS**
COVİD-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE MEVDUAT BANKALARININ FİNANSAL PERFORMANSLARININ CRITIC VE EDAS YÖNTEMLERİYLE İNCELENMESİ *Nevzat ÇALIŞ, H. Hüseyin YILDIRIM, Şakir SAKARYA*	YATIRIMCI RİSK İŞTAHI ÜLKE RİSKİNİ TETİKLER Mİ: HATEMİ-J EŞBÜTÜNLEŞME VE ASİMETRİK NEDENSELLİK ANALİZLERİ İLE TÜRKİYE ÜZERİNE BİR UYGULAMA *Abdulkadir KAYA, Ünal GÜLHAN, Bener GÜNGÖR*	TASARRUF FİNANSMAN SÖZLEŞMELERİ İÇİN BİR FİYATLAMA ÖNERİSİ: STOKASTİK MODELLERLE OPSİYON DEĞERLEME YÖNTEMİ *İlker KOÇ, Elçin AYKAÇ ALP*
TÜRKİYE'DE COVID-19 DÖNEMİNDE KONUT FİYATLARININ ENFLASYON, FAİZ ORANI VE DÖVİZ KURU ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ *Üstün HATİPOĞLU, Yunus Emre KAPUSUZ, Harun TANRIVERMİŞ*	PREDICTABILITY OF RISK APPETITE INDEX IN TURKEY: CAUSALITY-IN-QUANTILES APPROACH *Remzi GÖK, Eray GEMİCİ*	ABD BORSALARINDA GÜN İÇİ DOĞRUSAL OLMAYAN ASİMETRİK İLİŞKİNİN MOMENTUM EŞİK DEĞERLİ MODELLERLE ANALİZİ *Ayben KOY, Oğuz ŞİMŞEK, Mehmet Yusuf GÜNGÖR*
HERDING BEHAVIOR IN THE EUROPEAN BANKING SECTOR DURING THE COVID-19 OUTBREAK: THE ROLE OF SHORT-SELLING RESTRICTIONS *İbrahim YAĞLI, Özkan HAYKIR, Emin Hüseyin ÇETENAK*	TÜRKİYE'NİN CDS PRİMLERİ BİST 100, DÖVİZ KURLARI ve TAHVİL FAİZLERİNİN cDCC E-GARCH İLE MODELLEMESİ *Tuğrul KANDEMİR, N. Serap VURUR, Halilibrahim GÖKGÖZ*	HALKA ARZLARIN KISA DÖNEM HİSSE PERFORMANSI ÜZERİNE ETKİLERİ: BORSA İSTANBUL ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME *Ali ALAGÖZ, Gülnur UÇAR*
Kahve Arası (15:15-15:30)		
II. Oturum (15:30-16:45)		
Karya Salonu	*Hitit Salonu*	*Troya Salonu*
Oturum Başkanı: Prof. Dr. İlhan KÜÇÜKKAPLAN		**Oturum Başkanı: Doç. Dr. Sinan ESEN**
YÜKSEK FREKANSLI TİCARET VE PAY ENDEKSİNİN FARKLI VERİ ARALIKLARIYLA ÖNGÖRÜLEBİLİRLİĞİ *Ayben KOY, Andaç Batur ÇOLAK*	**KOLOKYUM:** ALGORİTMİK VE YÜKSEK FREKANSLI İŞLEMLERİN LİKİDİTE VE VOLATİLİTE ÜZERİNE ETKİSİ: BİST-30 ÖRNEĞİ *Mehmet Sinan ÇELİK*	BORSA, FAİZ, KUR, ALTIN, PETROL VE BITCOİN ARASINDAKİ OYNAKLIK YAYILIMLARI *Zekai ŞENOL, Selahattin KOÇ*
VOLATİLİTE ENDEKSİ (VIX) İLE BORSA İSTANBUL ARASINDA ASİMETRİK GETİRİ VE VOLATİLİTE YAYILIMI: KIRILGAN BEŞLİ ÜLKELERİN BORSA ENDEKSLERİ İLE KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ *Melih KUTLU, Diler TÜRKOĞLU*		INVESTIGATING THE EFFECTS OF INNOVATIVE EFFORTS AND LENDERS' MONITORING ON THE RELATION BETWEEN FINANCIAL SLACK AND PERFORMANCE *Johnny JERMIAS, Fatih YİĞİT*
PREDICTING BIST 30 INDEX WITH ARIMA AND RNN-LSTM MODELS *Didem GÜLERYÜZ, Erdemalp ÖZDEN, Ünal GÜLHAN*		KÜRESEL BELİRSİZLİK ENDEKSİ İLE BRICS BORSALARI ARASINDA VOLATİLİTE YAYILIMI: BEKK GARCH İLE ANALİZİ *Ethem KILIÇ, Samet GÜRSOY*
Kahve Arası (16:45-17:00)		

III. Oturum (17:00-18:15)		
Karya Salonu	*Hitit Salonu*	*Troya Salonu*
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Hakan AYGÖREN	**Oturum Başkanı: Prof. Dr. Turhan KORKMAZ**	**Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ahmet Vecdi CAN**
BORSA İSTANBUL ANA SEKTÖR ENDEKSLERİNİN VOLATİLİTE YAPISI VE YAYILIMININ STOKASTİK VOLATİLİTE MODELİ İLE İNCELENMESİ *Gamze ŞEKEROĞLU, Fatih GÜZEL*	SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇIKLAMALARININ HİSSE SENEDİ GETİRİLERİNE ETKİSİ: TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME *Mete BUMİN, Yaşam DEMİR*	FİNANSAL HİZMET SEKTÖRÜNDEKİ KESİNTİLER FİRMANIN HİSSE SENEDİ DEĞERİNİ ETKİLER Mİ: AKBANK KESİNTİLERİNİN DAVRANIŞSAL FİNANS BAKIŞ AÇISI İLE İNCELENMESİ *Çağrı HAMURCU*
SPECULATIVE BUBBLES AND HERDING IN CRYPTOCURRENCIES *İbrahim YAĞLI, Özkan HAYKIR*	ESG PUANLARININ İŞLETMELERİN FİNANSAL PERFORMANSINA ETKİSİ *Seda TURNACIGİL*	İPOTEK SİGORTACILIĞI VE UYGULAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ *Yunus Emre KAPUSUZ, Harun TANRIVERMİŞ*
AL-SAT TAVSİYELERİNİN BANKALARIN HİSSE SENEDİ GETİRİLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ *Mustafa KEVSER, Mesut DOĞAN, Ayşenur TARAKÇIOĞLU ALTINAY*	ÇEVRESEL KUZNETS EĞRİSİ HİPOTEZİ'NİN TÜRKİYE'DE GEÇERLİLİĞİNİN TESTİ *Semra DEMİR, Sevinç ŞAHİN DAĞLI, İsmail ÇELİK*	BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YOĞUNLAŞMA: TÜRKİYE'DEKİ MEVDUAT BANKALARI ÜZERİNE BİR İNCELEME *Emine KARAÇAYIR, MÜGE SAĞLAM BEZGİN*
YÖNETİM KURULUNDA KADIN ÜYE VARLIĞININ ŞİRKET PERFORMANSINA ETKİSİ *Nurcan ÖCAL*		
Kahve Arası (18:15-18:30)		
Akşam Yemeği (18:30-20:30)		
22 Ekim 2021 Cuma		
Sempozyum Kayıt (09:00-10:00)		
IV. Oturum (10:00-11:15)		
Karya Salonu	*Hitit Salonu*	*Troya Salonu*
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Cantürk KAYAHAN	**Oturum Başkanı: Prof. Dr. Şakir SAKARYA**	**Oturum Başkanı: Prof. Dr. Tuğrul KANDEMİR**
KRİPTO PARALARIN OYNAKLIĞININ GARCH MODELLERLE TAHMİN EDİLMESİ: BITCOIN ÖRNEĞİ *Muhammet Sait IŞILDAK*	THE EFFECTS OF DIVIDEND PAYMENT ANNOUNCEMENT ON STOCK RETURNS: AN EVENT STUDY ANALYSIS OF TURKISH MARKET *Onur OĞUZ*	TÜREV ARAÇ KULLANIMI VE İLK HALKA ARZLARDA DÜŞÜK FİYATLAMA *Ece KOZOL, Yusuf AYTÜRK, Caner AKBABA, Başak TURAN İÇKE*
COVİD-19 PANDEMİ SÜRECİNDE KRİPTO PARA BİRİMİ OLAN BİTCOİN İLE BORSA ENDEKSLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ *Pınar AVCI*	HAVA DURUMU ANOMALİSİNİN KONYA PANEL NEDENSELLİK TESTİ İLE ARAŞTIRILMASI: AKDENİZ ÜLKELERİ ÖRNEĞİ *Yaşar ALPTÜRK, Mert Baran TUNCEL, Feyyaz ZEREN, Tayfun YILMAZ*	FUTURES VE SPOT ENDEKSLER ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ZAMANA BAĞLI DEĞİŞEN YAPISI: BIST UYGULAMASI *Ercan ÖZEN, Metin TETİK, Ömer F. TÜRK*
COVİD-19 PANDEMİSİ DÖNEMİNDE BİTCOİN YATIRIMLARININ SEÇİLMİŞ BORSALAR ÜSTÜNDEKİ VOLATİLİTE YAYILIMININ İNCELENMESİ *Hüseyin Başar ÖNEM*	SEKTÖREL YOĞUNLAŞMANIN HİSSE SENEDİ YATIRIM FONLARININ PERFORMANSINA ETKİSİ *İbrahim SIRMA, Onur Ozan İŞLEK*	COVİD-19 SÜRECİNDE TÜREV ÜRÜN KULLANIMI VE FİRMA DEĞERİ ETKİLEŞİMİ: BİST30 ENDEKSİ UYGULAMASI *Fatih KONAK, Diler TÜRKOĞLU*
ALTERNATİF BİR YATIRIM ARACI OLARAK BİTCOİN: ULUSLARARASI HİSSE SENEDİ PORTFÖYLERİNDE DAHA ÜSTÜN BİR RİSK-GETİRİ ETKİNLİĞİ MÜMKÜN MÜ? *Mevlüt CAMGÖZ*		
Kahve Arası (11:15-11:30)		

V. Oturum (11:30-12:45)		
Karya Salonu	*Hitit Salonu*	*Troya Salonu*
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mehmet SARAÇ	**Oturum Başkanı: Prof. Dr. İbrahim Halil EKŞİ**	**Oturum Başkanı: Prof. Dr. Yasemin Deniz KOÇ**
THE IMPACT OF COVID-19 ON PRIVATE PENSION SYSTEM IN TURKEY *Mehmet İSLAMOĞLU, Fatih KAYHAN*	HOW DOES LEVERAGE IMPACT THE PERFORMANCE OF TOURISM FIRMS: AN ANALYSIS IN THE FRAMEWORK OF SIZE AND CRISIS *Yeşim HELHEL, Yıldırım YILMAZ*	EKONOMİK BÜYÜME VE FİNANSAL GELİŞMENİN İŞSİZLİK ÜZERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ *Aylin ERDOĞDU, Mustafa TORUSDAĞ, Abdulkadir BARUT*
MOMENTUM FAKTÖRÜ İLE GENİŞLETİLMİŞ FAMA-FRENCH ALTI FAKTÖRLÜ VARLIK FİYATLAMA MODELİNİN BORSA İSTANBUL AÇISINDAN TEST EDİLMESİ *Mesut DOĞAN, Mustafa KEVSER, Bilge Leyli DEMİREL*	NAKİT DÖNÜŞ SÜRELERİNİN FAALİYET KARLILIĞINA ETKİSİ ÜZERİNDE 2008 EKONOMİK KRİZİNİN ROLÜ: BORSA İSTANBUL ÖRNEĞİ *Kemal TAYSI, Emrah AYGÜL*	FİNANSAL GELİŞMİŞLİK VE ENERJİ TÜKETİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ *Murat DİLMAÇ, Serpil SUMER*
COVİD-19 PANDEMİSİ DÖNEMİNDE KRİPTO PARALARIN PORTFÖY ÇEŞİTLENDİRMESİNDEKİ ROLÜ: FİYAT ETKİNLİĞİ VE GÜVENLİ LİMAN ÖZELLİĞİ *Deniz ERER, Elif ERER*	DOES WORKING CAPITAL MANAGEMENT AFFECTS FIRM VALUE: EVIDENCE FROM AN EMERGING ECONOMY *Rümeysa BİLGİN, Sema TURAN*	TÜRKİYE'DE SAĞLIK HARCAMALARININ TURİZM GELİRLERİ VE BIST SAĞLIK ENDEKSİ ÜZERİNE ETKİSİ *Ahmet ŞİT, Nuri HACIEVLİYAGİL, Berna DOĞAN BAŞAR*
TÜRKİYE'DE COVİD-19 SALGINI ÖNCESİ VE SONRASI DÖNEMDE KARŞILAŞTIRMALI PORTFÖY OPTİMİZASYONU: BİR YAPAY ZEKA UYGULAMASI *Oğuz SAYGIN, Saffet AKDAĞ, Ömer İSKENDEROĞLU*		
Öğle Yemeği (12:45-14:00)		
VI. Oturum (14:00-15:15)		
Karya Salonu	*Hitit Salonu*	*Troya Salonu*
Oturum Başkanı: Prof. Dr. M. Başaran ÖZTÜRK	**Oturum Başkanı: Prof. Dr. Hakan TUNAHAN**	**Oturum Başkanı: Prof. Dr. Bener GÜNGÖR**
COVID-19 PANDEMİSİ DÖNEMİNDE ASİMETRİK VOLATİLİTE BULGULARI: BIST SEKTÖR ENDEKSLERİNDE BİR İNCELEME *Berkan ATAŞ, Osman Emre ARLI*	BANKALARDA KREDİ KALİTESİNİ ETKİLEYEN REEL SEKTÖR FAKTÖRLERİ *Eyüp KADIOĞLU, Niyazi TELÇEKEN*	TÜRKİYE'NİN FİNANSAL KIRILGANLIĞI VE DIŞ TASARRUF AÇIĞI SORUNU ÜZERİNE ANALİZLER *Umut ÇAKMAK, Nuri Çağrı AKAR*
YÜZYILIN VEBASI: COVİD-19 PANDEMİSİ YATIRIMCI DAVRANIŞINI NASIL ETKİLEDİ: AŞI HABERLERİNİN FİYATLANMASI *Özge KORKMAZ, Elif ERER, Deniz ERER*	EKONOMİK ÖZGÜRLÜKLERİN BORÇLANMA FAİZ ORANLARI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ *Burak BÜYÜKOĞLU, İbrahim Halil EKŞİ, Burcu BUYURAN*	ÜÇÜZ AÇIK BASKI ENDEKSİ VE FİNANSAL KRİZLERİN TAHMİNİ: TÜRKİYE UYGULAMASI *Murat AKKAYA*
IMPACT OF COVID-19 CRISIS ON ILLIQUIDITY PRICING AND STOCK RETURNS: AN EMPIRICAL EXAMINATION USING SYSTEM GMM *Asma AİB*	KREDİ RİSKİ YÖNETİMİNDEKİ PERFORMANSI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN, BANKA TÜRÜ VE FİNANSE EDİLEN SEKTÖRE GÖRE FARKLILAŞMASI: TÜRKİYE ÜZERİNE BİR UYGULAMA *Mehmet SARAÇ, Sümeyra UZUN*	VIX ENDEKSLERİNİN VOLATİLİTE ÖNGÖRÜ PERFORMANSLARININ KARŞILAŞTIRILMASI *H. Serdar YALÇINKAYA*
COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNİN FİNANSAL PİYASALAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: BORSA İSTANBUL ÜZERİNE BİR OLAY ÇALIŞMASI *Esra KARPUZ, Yasemin Deniz KOÇ*		
Kahve Arası (15:15-15:30)		
Panel: Reel Sektör Firmalarının Halka Arza Karşı Tutumları - Prof. Dr. İbrahim Halil EKŞİ (15:30-16:00) / Karya Salonu		
Panel: Sermaye Piyasalarında Güncel Gelişmeler - GCM Yatırım Menkul Değerler A.Ş. (16:00-17:00) / Karya Salonu		
Kahve Arası (17:00-17:15)		
Genel Değerlendirme Toplantısı ve Kapanış (17:15-18:00)		
Gala Yemeği (20:00-23:00)		
23 Ekim Cumartesi		
Sapanca Gölü-Taraklı Sosyal Gezisi (09:00-18:00)		

İçindekiler

- COVİD-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE MEVDUAT BANKALARININ FİNANSAL PERFORMANSLARININ CRITIC VE EDAS YÖNTEMLERİYLE İNCELENMESİ – 1
  Nevzat ÇALIŞ, H. Hüseyin YILDIRIM, Şakir SAKARYA
- YATIRIMCI RİSK İŞTAHI ÜLKE RİSKİNİ TETİKLER Mİ: HATEMİ-J EŞBÜTÜNLEŞME VE ASİMETRİK NEDENSELLİK ANALİZLERİ İLE TÜRKİYE ÜZERİNE BİR UYGULAMA - 22
  Abdulkadir KAYA, Ünal GÜLHAN, Bener GÜNGÖR
- TASARRUF FİNANSMAN SÖZLEŞMELERİ İÇİN BİR FİYATLAMA ÖNERİSİ: STOKASTİK MODELLERLE OPSİYON DEĞERLEME YÖNTEMİ - 36
  İlker KOÇ, Elçin AYKAÇ ALP
- PREDICTABILITY OF RISK APPETITE INDEX IN TURKEY: CAUSALITY-IN-QUANTILES APPROACH - 54
  Remzi GÖK, Eray GEMİCİ
- ABD BORSALARINDA GÜN İÇİ DOĞRUSAL OLMAYAN ASİMETRİK İLİŞKİNİN MOMENTUM EŞİK DEĞERLİ MODELLERLE ANALİZİ - 69
  Ayben KOY, Oğuz ŞİMŞEK, Mehmet Yusuf GÜNGÖR
- TÜRKİYE'NİN CDS PRİMLERİ BİST 100, DÖVİZ KURLARI ve TAHVİL FAİZLERİNİN cDCC E-GARCH İLE MODELLEMESİ - 80
  Tuğrul KANDEMİR, N. Serap VURUR, Halilibrahim GÖKGÖZ
- HALKA ARZLARIN KISA DÖNEM HİSSE PERFORMANSI ÜZERİNE ETKİLERİ: BORSA İSTANBUL ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME - 93
  Ali ALAGÖZ, Gülnur UÇAR
- YÜKSEK FREKANSLI TİCARET VE PAY ENDEKSİNİN FARKLI VERİ ARALIKLARIYLA ÖNGÖRÜLEBİLİRLİĞİ - 109
  Ayben KOY, Andaç Batur ÇOLAK
- BORSA, FAİZ, KUR, ALTIN, PETROL VE BITCOİN ARASINDAKİ OYNAKLIK YAYILIMLARI - 129
  Zekai ŞENOL, Selahattin KOÇ
- VOLATİLİTE ENDEKSİ (VIX) İLE BORSA İSTANBUL ARASINDA ASİMETRİK GETİRİ VE VOLATİLİTE YAYILIMI: KIRILGAN BEŞLİ ÜLKELERİN BORSA ENDEKSLERİ İLE KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ - 140
  Melih KUTLU, Diler TÜRKOĞLU
- PREDICTING BIST 30 INDEX WITH ARIMA AND RNN-LSTM MODELS - 152
  Didem GÜLERYÜZ, Erdemalp ÖZDEN, Ünal GÜLHAN
- KÜRESEL BELİRSİZLİK ENDEKSİ İLE BRICS BORSALARI ARASINDA VOLATİLİTE YAYILIMI: BEKK GARCH İLE ANALİZİ - 162
  Ethem KILIÇ, Samet GÜRSOY

- BORSA İSTANBUL ANA SEKTÖR ENDEKSLERİNİN VOLATİLİTE YAPISI VE YAYILIMININ STOKASTİK VOLATİLİTE MODELİ İLE İNCELENMESİ - 174
  Gamze ŞEKEROĞLU, Fatih GÜZEL
- SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇIKLAMALARININ HİSSE SENEDİ GETİRİLERİNE ETKİSİ: TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME - 191
  Mete BUMİN, Yaşam DEMİR
- FİNANSAL HİZMET SEKTÖRÜNDEKİ KESİNTİLER FİRMANIN HİSSE SENEDİ DEĞERİNİ ETKİLER Mİ: AKBANK KESİNTİLERİNİN DAVRANIŞSAL FİNANS BAKIŞ AÇISI İLE İNCELENMESİ - 205
  Çağrı HAMURCU
- ESG PUANLARININ İŞLETMELERİN FİNANSAL PERFORMANSINA ETKİSİ - 215
  Seda TURNACIGİL
- İPOTEK SİGORTACILIĞI VE UYGULAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ - 225
  Yunus Emre KAPUSUZ, Harun TANRIVERMİŞ
- AL-SAT TAVSİYELERİNİN BANKALARIN HİSSE SENEDİ GETİRİLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ - 240
  Mustafa KEVSER, Mesut DOĞAN, Ayşenur TARAKÇIOĞLU ALTINAY
- ÇEVRESEL KUZNETS EĞRİSİ HİPOTEZİ'NİN TÜRKİYE'DE GEÇERLİLİĞİNİN TESTİ - 253
  Semra DEMİR, Sevinç ŞAHİN DAĞLI, İsmail ÇELİK
- FİNANSAL YOĞUNLAŞMA TEORİLERİNİN TÜRKİYE MEVDUAT BANKALARINDA GEÇERLİLİĞİNİN SINANMASI – 265
  Emine KARAÇAYIR, MÜGE SAĞLAM BEZGİN
- YÖNETİM KURULUNDA KADIN ÜYE VARLIĞININ ŞİRKET PERFORMANSINA ETKİSİ - 278
  Nurcan ÖCAL
- KRİPTO PARALARIN OYNAKLIĞININ GARCH MODELLERLE TAHMİN EDİLMESİ: BITCOIN ÖRNEĞİ - 295
  Muhammet Sait IŞILDAK
- THE EFFECTS OF DIVIDEND PAYMENT ANNOUNCEMENT ON STOCK RETURNS: AN EVENT STUDY ANALYSIS OF TURKISH MARKET - 304
  Onur OĞUZ
- TÜREV ARAÇ KULLANIMI VE İLK HALKA ARZLARDA DÜŞÜK FİYATLAMA - 319
  Ece KOZOL, Yusuf AYTÜRK, Caner AKBABA, Başak TURAN İÇKE

- COVİD-19 PANDEMİ SÜRECİNDE KRİPTO PARA BİRİMİ OLAN BİTCOİN İLE BORSA ENDEKSLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ - 334
  Pınar AVCI
- HAVA DURUMU ANOMALİSİNİN KÓNYA PANEL NEDENSELLİK TESTİ İLE ARAŞTIRILMASI: AKDENİZ ÜLKELERİ ÖRNEĞİ - 344
  Yaşar ALPTÜRK, Mert Baran TUNCEL, Feyyaz ZEREN, Tayfun YILMAZ
- COVİD-19 PANDEMİSİ DÖNEMİNDE BİTCOİN YATIRIMLARININ SEÇİLMİŞ BORSALAR ÜSTÜNDEKİ VOLATİLİTE YAYILIMININ İNCELENMESİ - 356
  Hüseyin Başar ÖNEM
- SEKTÖREL YOĞUNLAŞMANIN HİSSE SENEDİ YATIRIM FONLARININ PERFORMANSINA ETKİSİ – 369
  İbrahim SIRMA, Onur Ozan İŞLEK
- COVİD-19 SÜRECİNDE TÜREV ÜRÜN KULLANIMI VE FİRMA DEĞERİ ETKİLEŞİMİ: BİST30 ENDEKSİ UYGULAMASI - 378
  Fatih KONAK, Diler TÜRKOĞLU
- THE IMPACT OF COVID-19 ON PRIVATE PENSION SYSTEM IN TURKEY - 394
  Mehmet İSLAMOĞLU, Fatih KAYHAN
- HOW DOES LEVERAGE IMPACT THE PERFORMANCE OF TOURISM FIRMS: AN ANALYSIS IN THE FRAMEWORK OF SIZE AND CRISIS - 409
  Yeşim HELHEL, Yıldırım YILMAZ
- EKONOMİK BÜYÜME VE FİNANSAL GELİŞMENİN İŞSİZLİK ÜZERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ - 419
  Aylin ERDOĞDU, Mustafa TORUSDAĞ, Abdulkadir BARUT
- MOMENTUM FAKTÖRÜ İLE GENİŞLETİLMİŞ FAMA-FRENCH ALTI FAKTÖRLÜ VARLIK FİYATLAMA MODELİNİN BORSA İSTANBUL AÇISINDAN TEST EDİLMESİ - 427
  Mesut DOĞAN, Mustafa KEVSER, Bilge Leyli DEMİREL
- FİNANSAL GELİŞMİŞLİK VE ENERJİ TÜKETİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ - 442
  Murat DİLMAÇ, Serpil SUMER
- COVİD-19 PANDEMİSİ DÖNEMİNDE KRİPTO PARALARIN PORTFÖY ÇEŞİTLENDİRMESİNDEKİ ROLÜ: FİYAT ETKİNLİĞİ VE GÜVENLİ LİMAN ÖZELLİĞİ - 450
  Deniz ERER, Elif ERER
- DOES WORKING CAPITAL MANAGEMENT AFFECTS FIRM VALUE: EVIDENCE FROM AN EMERGING ECONOMY - 475
  Rumeysa BİLGİN, Sema TURAN
- TÜRKİYE'DE SAĞLIK HARCAMALARININ TURİZM GELİRLERİ VE BIST SAĞLIK ENDEKSİ ÜZERİNE ETKİSİ - 487
  Ahmet ŞİT, Nuri HACIEVLİYAGİL, Berna DOĞAN BAŞAR

- TÜRKİYE'DE COVİD-19 SALGINI ÖNCESİ VE SONRASI DÖNEMDE KARŞILAŞTIRMALI PORTFÖY OPTİMİZASYONU: BİR YAPAY ZEKA UYGULAMASI- 495
  Oğuz SAYGIN, Saffet AKDAĞ, Ömer İSKENDEROĞLU
- COVID-19 PANDEMİSİ DÖNEMİNDE ASİMETRİK VOLATİLİTE BULGULARI: BIST SEKTÖR ENDEKSLERİNDE BİR İNCELEME - 517
  Berkan ATAŞ, Osman Emre ARLI
- BANKALARDA KREDİ KALİTESİNİ ETKİLEYEN REEL SEKTÖR FAKTÖRLERİ - 519
  Eyüp KADIOĞLU, Niyazi TELÇEKEN
- TÜRKİYE'NİN FİNANSAL KIRILGANLIĞI VE DIŞ TASARRUF AÇIĞI SORUNU ÜZERİNE ANALİZLER - 546
  Umut ÇAKMAK, Nuri Çağrı AKAR
- YÜZYILIN VEBASI: COVİD-19 PANDEMİSİ YATIRIMCI DAVRANIŞINI NASIL ETKİLEDİ: AŞI HABERLERİNİN FİYATLANMASI - 568
  Özge KORKMAZ, Elif ERER, Deniz ERER
- EKONOMİK ÖZGÜRLÜKLERİN BORÇLANMA FAİZ ORANLARI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ - 592
  Burak BÜYÜKOĞLU, İbrahim Halil EKŞİ, Burcu BUYURAN
- ÜÇÜZ AÇIK BASKI ENDEKSİ VE FİNANSAL KRİZLERİN TAHMİNİ: TÜRKİYE UYGULAMASI - 605
  Murat AKKAYA
- IMPACT OF COVID-19 CRISIS ON ILLIQUIDITY PRICING AND STOCK RETURNS: AN EMPIRICAL EXAMINATION USING SYSTEM GMM - 614
  Asma AİB
- KREDİ RİSKİ YÖNETİMİNDEKİ PERFORMANSI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN, BANKA TÜRÜ VE FİNANSE EDİLEN SEKTÖRE GÖRE FARKLILAŞMASI: TÜRKİYE ÜZERİNE BİR UYGULAMA - 627
  Mehmet SARAÇ, Sümeyra UZUN
- VIX ENDEKSLERİNİN VOLATİLİTE ÖNGÖRÜ PERFORMANSLARININ KARŞILAŞTIRILMASI - 644
  H. Serdar YALÇINKAYA
- COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNİN FİNANSAL PİYASALAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: BORSA İSTANBUL ÜZERİNE BİR OLAY ÇALIŞMASI - 660
  Esra KARPUZ, Yasemin Deniz KOÇ

Covid-19 Pandemi Döneminde Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının CRITIC ve EDAS Yöntemleriyle İncelenmesi

Nevzat ÇALIŞ[1],[1] H. Hüseyin YILDIRIM[2], Şakir SAKARYA[3]

[1]Dr. Öğr. Üyesi, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Bandırma MYO

[2]Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Burhaniye Uygulamalı Bilimler Yüksek Okulu

[3]Prof. Dr., Balıkesir Üniversitesi, İ.İ.B.F

ÖZ

Bu çalışmada Covid-19 pandemi sürecinde mevduat bankalarının finansal performanslarının ölçülmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede 2020 yılının 1., 2., 3. ve 4. çeyreklik dönemleri ve 2021 yılının ilk çeyrek verilerinden hareketle mevduat bankalarının finansal performansları bütünleşik CRITIC ve EDAS yöntemleri aracılığıyla incelenmiştir. Çalışmada 15 adet kriter kullanılmış ve bu kriterlerin ağırlıklandırılması CRITIC yöntemiyle belirlenmiştir. Çok Kriiterli Karar Verme Yöntemleri (ÇKKVY)'nden birisi olan EDAS yöntemiyle 32 adet bankanın finansal performansları ve sıralamaları belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda 5 çeyreklik dönem değerlendirildiğinde "J.P. Morgan Chase Bank N.A" bankasının üç dönemde de en başarılı banka olduğu, "Bank of China Turkey A.Ş"nin ise iki çeyreklik dönemde en başarılı banka olduğu görülmüştür. Turkland Bank A.Ş'nin 2020 yılının ilk üççeyreğinde Société Générale (SA) ve Intesa Sanpaolo S.p.A bankalarının ise birer çeyreklik dönemde en başarısız bankalar olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Mevduat Bankaları, CRITIC, EDAS

Investigation of Financial Performances of Deposit Banks by CRITIC and EDAS Methods During The Covid-19 Pandemic Period

ABSTRACT

In this study, it is aimed to measure the financial performance of deposit banks during the Covid-19 pandemic process. In this context, the financial performances of deposit banks were analyzed using integrated CRITIC and EDAS methods, based on the 1st, 2nd, 3rd and 4th quarters of 2020 and the first quarter of 2021. In the study, 15 criteria were used and the weighting of these criteria was determined by the CRITIC method. The financial performances and rankings of 32 banks were determined by the EDAS method, which is one of the Multi-Criteria Decision-Making Methods (MCDM). As a result of the analysis, when the 5-quarter period is evaluated, "J.P. Morgan Chase Bank N.A" was the most successful bank in all three periods, while "Bank of China Turkey A.Ş" was the most successful bank in two quarters. In the first three quarters of 2020, Turkland Bank A.Ş. Société Générale (SA) and Intesa Sanpaolo S.p.A were the most unsuccessful banks in a quarter.

Keywords: Covid-19, Deposit Banks, CRITIC, EDAS

[1] Sorumlu Yazar Email: ncalis@bandirma.edu.tr

SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ

Finansal Gelişmişlik ve Enerji Tüketimi Arasındaki İlişki

Murat DİLMAÇ[1*], Serpil SUMER [2]

[1] Finans ve Bankacılık Bölümü,Oltu Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi,Atatürk Üniversites, Türkiye.
mdilmac @atauni.edu.tr.

[2] Finans ve Bankacılık Bölümü,Oltu Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi,Atatürk Üniversites, Türkiye.
serpil.sumer@atauni.edu.tr.

ÖZ

Bu çalışmanın amacı yükselen ve büyümenin öncüsü olarak gösterilen ülkelerin (Hindistan, Mısır, Türkiye, Endonezya, Meksika, Brezilya ve Çin) finansal gelişmişlik ve enerji tüketimi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmada iki model oluşturulmuş ve panel regresyon analizi ile tahmin edilmiştir. Çalışma sonucunda oluşturulan modellerin bir bütün olarak anlamlı bulunmuştur. Ancak enerji tüketimi ile finansal gelişmişliğin göstergesi olarak kabul edilen borsada işlem gören yerli şirketlerin piyasa değeri ile net yurt içi kredi kullanımı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmayı literatürdeki benzer çalışmalardan ayıran yönü ise; çalışmada ele alınan ülke grubu ile ve finansal gelişmişlik olarak borsada işlem gören yerli şirketlerin piyasa değerinin kullanılmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Finansal gelişmişlik, enerji tüketimi, EAGLES ülkeleri.

The Relationship Between Financial Development and Energy Consumption

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the relationship between financial development and energy consumption of emerging countries (India, Egypt, Turkey, Indonesia, Mexico, Brazil, and China) that are shown as the pioneers of growth. In the study, two models were created and estimated by panel regression analysis. The models created as a result of the study were found to be significant as a whole. However, it has been concluded that there is a negative relationship between the market value of domestic companies traded in the stock exchange, which is accepted as an indicator of energy consumption and financial development, and net domestic credit utilization. The aspect that distinguishes the study from similar studies in the literature is; It is the use of the market value of domestic companies traded in the stock market with the country group discussed in the study and as financial development.

Keywords: Financial development, energy consumption, EAGLES countries.

1 Giriş

Enerji insan hayatının vazgeçilmez bir parçasıdır. Günlük hayatta hemen hemen her alanda sıklıkla kullanılan enerjinin ekonomik büyüme, sanayi, ülkelerin gelişmişlik düzeyi gibi birçok alan üzerinde doğrudan ya da dolaylı bir biçimde etkisi bulunmaktadır. Bir bakıma enerji, sosyal ve ekonomik gelişmenin temel girdisi olarak kabul edilmektedir (Lebe ve Akbaş, 2015:195). Enerji talebi ülkeden

* Sorumlu yazarın e-postası: mdilmac@atauni.edu.tr

ülkeye göre değişiklik göstermektedir. Farklı ülkelerde üretim, tüketim ve dağıtım için farklı enerji talepleri oluşmaktadır (Muhtarov ve diğ. 2019). Özellikle gelişmekte olan ülkelerde eğer enerji rezervi bulunmuyorsa ihtiyaç duyulan enerji ithal edilmektedir. Dolayısı ile enerjinin ithali finansal kaynakları da etkilemektedir.

Enerji ile ilgili akademik çalışmalar ele alındığında 1970'li yılarda enerji tüketimi ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin incelendiği görülmektedir. Yıllar boyunca da enerji tüketimi merak konusu olmuş ve bu konu ile ilgili yerli ve yabancı pek çok çalışma yapılmıştır. 1978 yılında Kraft ve Kraft ABD'nin enerji tüketimi ile ekonomik büyümesi arasındaki ilişkiyi ele alan çalışma yapmıştır. Sonraki yıllarda ekonomik büyüme-enerji tüketimi, finansal gelişme-enerji tüketimi, finansal gelişme-enerji tüketimi-finansal gelişme şeklinde çalışmalar yapılmıştır. Sadorsky (2010), Kakar (2011), Shahbaz (2012), Gümüş ve Koç (2015), Keskingöz ve İnançlı (2016), Şit ve Hacıevliyagil (2020), Tuncay ve Oruç (2020), Mukhtarov ve diğ. (2020), Chiu ve Lee (2020) finansal gelişme ve enerji tüketimi ile ilgili olarak çalışma yapmışlardır. Shahbaz ve diğ. (2013), Lebe ve Akbaş (2015), Çelebi Boz ve diğ. (2017), Kurt (2019) ise finansal gelişme- ekonomik büyüme- enerji tüketimi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Yapılan çalışmalarda genellikle değişkenler arasındaki eşbütünleşme ve nedensellik ilişkisi aranmıştır. Mucuk ve Uysal (2009), Türkiye için yaptığı çalışmada ekonomik büyüme ve enerji tüketimi değişkenlerinin eşbütünleşik olduklarını ve enerji tüketiminden ekonomik büyümeye doğru nedensellik ilişkisi bulunduğunu belirtmişlerdir. Lebe ve Akbaş (2015), Türkiye'deki enerji tüketimi üzerinde finansal gelişmişliğin, sanayinin ve ekonomik büyümenin etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Çalışmanın amacı; gelişmekte olan ülke grubu için finansal gelişmişlik ve enerji tüketimi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmanın literatürdeki mevcut çalışmalardan farkı; gelişmekteki ülkeleri temsil eden EAGLES ülke grubunun ele alınması ve finansal gelişmişlik olarak borsada işlem gören yerli şirketlerin piyasa değerinin değişken olarak kullanılmasıdır. Ayrıca literatürde finansal gelişmişlik ve enerji tüketimi arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik yapılan çalışmaların birçoğunda sıklıkla nedensellik ve eşbütünleşme analizi kullanılmıştır. Bu çalışmada ise panel regresyon analizi ile Çalışmanın geri kalan kısmında veri seti ve yöntem, bulgular ve sonuç kısmından oluşmaktadır.

2 Metodoloji

Gelişmekte olan ülkelerin finansal gelişmişlik ve enerji tüketimini araştırılmasına yönelik yapılan çalışmada borsada işlem gören yerli şirketlerin piyasa değeri, birim enerji kullanımı ve net yurt içi krediler değişken olarak kullanılmıştır. Gelişmekte olan ülkelere (EAGLES; Hindistan, Mısır, Türkiye, Endonezya, Meksika, Brezilya ve Çin) ait veriler Dünya Bankası veri tabanından (databank.worldbank.org) derlenmiştir. Ele alınan ülkeler için veri setinde devamlılığı sağlamak için her ülke için verilerine kesintisiz olarak ulaşılan 2003-2014 yılları çalışmanın dönemi olarak belirlenmiştir. Bu çalışmanın en önemli kısıtı çalışma kapsamında kullanılan ülkelere ait verilerde sürekliliğin olmaması nedeni ile veri setinin on iki dönemle sınırlandırılmış olmasıdır. Derlenen veriler Eviews 9 programında analiz edilmiştir.

Çalışmada kullanılan değişkenler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: *Çalışmada Kullanılan Değişkenler*

Sembol	**Değişkenin Açıklaması**	**Değişkenin Türü**
ET	Birim enerji kullanımı (GSYİH başına)	Bağımsız Değişken

FG	Borsada işlem gören yerli şirketlerin piyasa değeri	Bağımlı Değişken
K	Net yurt içi kredi	Bağımlı Değişken

Çalışma kapsamında finansal gelişmişlik ile enerji tüketimi arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik iki model oluşturulmuştur.

Model 1

logFG= c+ logET

Model 2

logK= c+ logET

3 Bulgular ve Tartışma

Çalışmada öncelikle seriler arasında yatay kesit bağımlılığının bulunup bulunmadığı araştırılmıştır. Yatay kesit bağımlılığı için yatay kesit boyutunun zaman boyutundan büyük olduğu durumlarda (N>T) için kullanılan Pesaran (2004) Cross-Section Dependence (CD) testi kullanılmıştır.

Tablo 2: *Yatay Kesit Bağımlılık Testi*

	Model 1 logFG= c+ logET	Model 2 LogK= c+ logET
LM	95,16***	45,13***
LM adj*	20,36***	6,116***
LM CD*	9,398***	5,513***

Tablo 2'ye göre; oluşturulan modellerde yatay kesit bağımlılığı bulunmaktadır. Bu durumda veri setine dahil edilen ülkelerden birisinde meydana gelecek bir şok durumu diğer ülkeleri de etkileyecektir. Yatay kesit bağımlılığı bulunduğu için 2. Nesil birim kök testi olarak Hadri-Kurozumi (2012) testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: *Hadri-Kurozumi Yatay Kesit Test Sonucu*

	Değişkenler

	logFG		logET		logK	
	Sabit Terimli	Sabit Terimli ve Trendli	Sabit Terimli	Sabit Terimli ve Trendli	Sabit Terimli	Sabit Terimli ve Trendli
Hadri Z İstatistiği	5.07759***	6.11664***	5.63360***	4.44488***	6.11784***	4.09539***
Tutarlı değişen varyans Z-istatistik	5.13165***	9.31571***	4.40942***	8.86654***	6.08692***	7.45116***
*,** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir.						

Tablo 3'e göre; tüm değişkenler düzey seviyede durağan çıkmıştır. Böylece yapılacak analizlerde sahte regresyon sorunu ortadan kalkmıştır. Panel regresyon analizine geçilmeden önce oluşturulan modellerin analizinde hangi tahmincinin kullanılacağına karar vermek için LM ve Hausman testi yapılmıştır. LM ve Hausman testleri için oluşturulan hipotezler ise;

LM testi hipotezleri;

H_0: Klasik model uygundur. (Tesadüfi birim etkilerin varyansı sıfırdır.)

H_1: Klasik model uygun değildir. (Tesadüfi birim etkilerin varyansı sıfıra eşit değildir.)

Hausman testi hipotezleri;

H_0: Sabit etkiler modeli uygundur.

H_1:Tesadüfi etkiler modeli uygundur.

Test sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: *Hausman Test Sonucu*

	Test	**Test Değeri**	**Olasılık Değeri**	**Karar**
MODEL 1	LM	32,59	0.0000***	Birim etkisi vardır.
	HAUSMAN	86.6699	0.0000***	Parametreler arasındaki fark sistematiktir.

MODEL 2	LM	387.41	0.0000***	Birim etkisi vardır.
	HAUSMAN	10.1997	0.0001***	Parametreler arasındaki fark sistematiktir.
*,** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir.				

Tablo 4'teki analiz sonuçlarına göre, tüm modeller için LM testi sıfır hipotezini reddetmektedir. Bir diğer ifadeyle, havuzlandırılmış en küçük kareler modelinin uygun olmadığı tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak, sonraki aşamada tesadüfi etkiler tahmincisine karşı sabit etkiler tahmincisini sınamak için Hausman testi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre Model 1 ve Model 2 için tesadüfi etkiler modelinin uygun olduğu söylenebilir.

Panel regresyon analizinden önce hata terimleri arasında ilişkinin (otokorelasyonun) var olup olmadığına ve değişen varyans sorununa bakılmıştır. Yapılan test sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5: *Değişen Varyans ve Otokolerasyonun Sınanması*

	Otokorelasyon Testi[a] Test İstatistiği	Değişen Varyans Testi[b] Test Türü
MODEL 1	Bhargava DW: 1.28098 Baltagi-WU: 1.4977	W0= 2.8997** W50= 1.0520 W10= 2.6019**
MODEL 2	Bhargava DW: 0.257 Baltagi – Wu: 0.599	W0= 14.4286*** W50= 11.2325*** W10= 14.0129***
[a] Tüm modeller için Bhargava, Franzini ve Narendranathan'ın Durbin Watson Otokorelasyon testi kullanılmıştır. [b] Tesadüfi etkiler tahmincisi için Levene, Brown ve Forsythe Testi kullanılmıştır. *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir.		

Model 1'de %5 düzeyinde, Model 2'de %1 düzeyinde sonuç anlamlıdır. Bu durumda her iki modelde de değişen varyans sorunu bulunmaktadır. Yine Bhargava ve Baltagi-Wu testine göre her iki modelde otokorelasyon sorunu bulunmaktadır. Değişen varyans ve otokorelasyon sorunu bulunduğu için çalışma kapsamında oluşturulan modellerin test edilmesinde Prais-Winsten tahmincisi kullanılmıştır. Yapılan panel regresyon analiz sonucu Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6: *Panel Regresyon Test Sonucu*

	MODEL 1	MODEL 2
Bağımlı Değişken	Otokorelasyon, her ülke için değişen varyans, birimler arası korelasyon **logFG**	Otokorelasyon, her ülke için değişen varyans, birimler arası korelasyon **logK**
logET	-1.72583***	-2,6708***
Sabit	30.6403***	36.6511***
Gözlem sayısı	84	84
R^2	0.9889	0.9805
Wald $\chi 2$	37.75^{***}	21.91***
*, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.		

Tablo 6'ya göre oluşturulan her iki model de anlamlıdır. Model 1'de finansal gelişmişliğin göstergesi olarak ele alınan borsada işlem gören yerli şirketlerin piyasa değeri ile enerji tüketimi arasında ters yönlü ilişki bulunmaktadır. Enerji tüketiminde meydana gelecek bir birimlik artışın şirketlerin piyasa değeri üzerinde -1,7 birimlik azalışa yol açması beklenmektedir. Benzer şeklide Model 2'de de net yurt içi krediler ile enerji tüketimi arasında negatif yönlü ilişki bulunmaktadır. Enerji tüketiminde meydana gelecek bir birimlik artışın net yurt içi kredilerde -2,6 birimlik bir azalışa yol açması beklenmektedir.

4 Sonuçlar

İnsan yaşamının vazgeçilmez bir parçası olan enerji sosyo-ekonomik açıdan ülkeler için önem arz etmektedir. Küreselleşme ile birlikte sınırların ortadan kalkması ile birlikte enerji talebi de artmıştır. Ülkeler için derece olan enerji yıllar itibari ile ilgi çeken çalışma konusu olmuştur. Enerji ile ekonomik büyüme ve finansal gelişme arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bu çalışmanın amacı; yükselen ve büyümenin öncüsü olarak gösterilen ülkelerin finansal gelişmişlik ve enerji tüketimi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmada ele alınan değişkenler arasındaki ilişki panel regresyon analizi ile tahmin edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda enerji tüketimi ile hem borsada işlem gören yerli şirketlerin piyasa değeri hem de net yurt içi krediler arasında ters yönlü ilişki bulunmaktadır. Enerji tüketiminde meydana gelen artışın işletmenin piyasa değerinde düşüşe yol açmasının nedeni olarak ele alınan ülke grubunun gelişmekte olan ülkeler olması ve ihtiyaç duydukları enerjiyi ithal etmesi olabilir. Enerji ithalatının banka kredileri üzerinde azaltıcı bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Bu duruma bankalar tarafından verilen kredilerin enerji ithalatında kullanılmaması neden olabilir. Model 2 bu yönü ile Şit ve

Hacıevliyagil (2020) ile Tuncay ve Oruç (2020) çalışmaları ile tutarlılık göstermektedir. Gelecek çalışmamızda ele alınan ülke gruplarının karşılaştırması yapılabilir. Özel sektöre verilen kredilerin kullanım alanlarının denetlenmesi ile üretim için önemli girdi olarak kabul edilen enerji talebinin sağlanması ile hem finansal gelişme hem de ekonomik büyümeye olumlu katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

5 Beyanname

5.1 Teşekkür

Teşekkür bölümü (varsa) kaynakçadan önce ayrı bir bölümde yer almalı ve makalede esere katkıda bulunan ancak yazar listesinde yer almayan kişilerin listesini içerebilir.

5.2 Rakip Çıkarlar

Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

5.3 Yazarların Katkıları

Makalede adı geçen her araştırmacının makaleye katkısını tanımlayın.

Murat DİLMAÇ: Araştırma ve/veya makale için fikir ya da hipotezin oluşturulması, Sonuçlara ulaşmak için gereç ve yöntemlerin planlanması, verilerin düzenlenmesi ve bildirilmesi için sorumluluk almak, bulguların mantıklı açıklanması ve sunumu için sorumluluk almak, araştırma sırasında literatür taraması ile ilgili sorumluluk almak, yazının tümü veya asıl bölümün oluşturulması için sorumluluk almak, makaleyi teslim etmeden önce sadece imla ve dil bilgisi açısından değil aynı zamanda entelektüel içerik açısından yeniden çalışma yapmak.

Serpil SUMER: Araştırma ve/veya makale için fikir ya da hipotezin oluşturulması, araştırma sırasında literatür taraması ile ilgili sorumluluk almak, yazının tümü veya asıl bölümün oluşturulması için sorumluluk almak, makaleyi teslim etmeden önce sadece imla ve dil bilgisi açısından değil aynı zamanda entelektüel içerik açısından yeniden çalışma yapmak.

5.4 Bilgilendirilmiş Onam

Bu araştırma çalışmasını yayınlamak için katılımcılardan alınan bir bilgilendirilmiş onam beyanı yazın. Editör, gerekirse tarama kopyasını yüklemeyi isteyebilir.

Kaynakça

Akbaş, Y. E., & Lebe, F. (2015). Türkiye'de Sanayileşme, Finansal Gelişme, Ekonomik Büyüme Ve Kentleşmenin Enerji Tüketimi Üzerindeki Etkisi: Çoklu Yapısal Kırılmalı Bir Araştırma. *Ege Academic Review*, *15*(2), 197-206.

Boz, F. Ç., Çınar, Ö., & Temelli, F. (2017). Enerji Tüketimi, Finansal Gelişme Ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Asean Ülkeleri Üzerine Bir Analiz. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, *6*(12), 36-52.

Chiu, Y. B., & Lee, C. C. (2020). Effects of financial development on energy consumption: The role of country risks. *Energy Economics*, *90*, 104833.

Gümüş, F. B., & Koç, M. (2015). Ülkelerin Finansal Gelişmişlikleri İle Enerji Tüketimleri Arasındaki İlişki: Dört Kıta Örneği. *Suleyman Demirel University Journal Of Faculty Of Economics & Administrative Sciences*, *20*(2), 151-164.

Hadri, K. & Kurozumi, E. (2012), "A Simple Panel Stationarity Test in the Presence of Serial Correlation and a Common Factor", Economics Letters, 115 (1), 31–34.

Kakar, Z. K., Khilji, B. A., & Khan, M. J. (2011). Financial development and energy consumption: empirical evidence from Pakistan. *International Journal of Trade, Economics and Finance*, *2*(6), 469.

Keskingöz, H., & İnançlı, S. (2016). Türkiye'de Finansal Gelişme Ve Enerji Tüketimi Arasında Nedensellik İlişkisi: 1960-2011 Dönemi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, *11*(3), 101-114.

Kraft, J., & Kraft, A. (1978). On the relationship between energy and GNP. *The Journal of Energy and Development*, 401-403.

Mucuk, M., & Uysal, D. (2009). Türkiye Ekonomisinde Enerji Tüketimi Ve Ekonomik Büyüme. *Maliye Dergisi*, *157*(1), 105-115.

Mukhtarov, S., Humbatova, S., Seyfullayev, I., & Kalbiyev, Y. (2020). The effect of financial development on energy consumption in the case of Kazakhstan. *Journal of Applied Economics*, *23*(1), 75-88.

Pesaran, M. H. (2004), General Diagnostic Tests For Cross Section Dependence İn Panels, , University Of Cambridge, Working Paper No.0435.

Sadorsky, P. (2010). The impact of financial development on energy consumption in emerging economies. *Energy policy*, *38*(5), 2528-2535.

Shahbaz, M., & Lean, H. H. (2012). Does financial development increase energy consumption? The role of industrialization and urbanization in Tunisia. *Energy policy*, *40*, 473-479.

Shahbaz, M., Hye, Q. M. A., Tiwari, A. K., & Leitão, N. C. (2013). Economic growth, energy consumption, financial development, international trade and CO2 emissions in Indonesia. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, *25*, 109-121.

Şit, A., & Hacıevliyagil, N. (2020). Türkiye Finansal Gelişiminde Enerji Tüketiminin Rolü. Firat University Journal of Social Sciences/Sosyal Bilimler Dergisi, 30(2).

Tuncay, Ö., & Duygu, O. R. U. Ç. Gelişmekte Olan Ekonomilerde Finansal Gelişmişlik-Enerji Tüketimi İlişkisi. *Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, *7*(7), 89-105.

© 2020 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).